



Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

725.092.3

Szerző: *Pásztor Mihály*

Hely

Cím: *Danubius és Társai*

Idő

"1934"

Forrás: *Magyar Hírlap*

Személy

Dsp. 1934 nov. 25.

Hel.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

DANUBIUS ÉS TÁRSAI

Sokat beszélnek most a Kálvin-tér szabályozásáról és a szabályozáskor a Danubiust el akarják mozdítani a helyéről. Az a meztelen, nagyszakállú köember, aki egy kút tetejéről ép ötven esztendő óta figyeli a Kálvin-tér forgalmát: az a Danubius. Azt is mondhatnók, hogy ő volt Pest első közlekedési rendőre, aki akkor foglalta el kényes posztját, mikor ennek a térnek még nem volt ekkora forgalma, bár már a régi időkben is nyolc utca öntötte belé az embert, kocsi, szekeret. Persze akkoriban még más világ járta és a Múzeum-körút akkor még Országút volt, a Vámház körút meg Mészáros ucca. A Baross uccát Stáció uccának titulálták, a Lónyai uccát Két nyúl uccának, a Ráday uccát Soroksári uccának, a Királyi Pál uccát meg Lövész uccának hívták. Aszfaltnak még tűre-hamva sem volt ezen a vidéken és mindössze néhány esztendeje múlt azóta is, hogy Kálvin-térnek hívták a Kálvin-teret. Az öreg konzervatív Franzstädterek persze a névma-tyarosítás után is röviden Heu-Platznak, vagy még inkább Hájplacnak nevezték ezt a teret, melyen valamikor a főváros sertés-kereskedelmét bonyolították le. Jóval azelőtt — úgy 100—150 esztendeje lehet annak — ez a tér volt Pest város szérüskertje. Itt rak-

ák boglyába és itt tartották rendben a pes-
liek szénáját, mert a tűzveszedelem miatt
nem volt szabad bevinni a Belváros udva-
ira.

Mende A „Két pistoly“ körül
Persze ez régen volt, abban az időben,
mikor még a köfállal körülkerített Belvá-
ros volt a régiek egész Pestje. A Széna-tér
akkoriban kivülesett a városon és jórészen
emető volt. Viszont Pest addig nőtt, addig
épült, addig gyarapodott, míg azután a
Széna tér is avanszált és városi tér lett. A
ővonal, vagyis magyarán a „Közúti“ innen
indult el 1866-ban; itt kezdődött a karrierje.
De azért a 70-es évek végén még Istentől el-
ugaszkodott világ volt a Széna-tér táján,
hol naplemente után nem szívesen sétálgatott
iz ember. Pedig vig élet folyt akkoriban a
Széna-téren. Voltak itt híres mulatók: a „Két
roszlán“, meg a „Két pistoly“, ahol egy-
egy kiadós országos vásár után a lókupecsek,
meg a délvidéki sertéskereskedők néha na-
pokig is elkártyáztak és elidögáltak mu-
zikaszó mellett. Belvárosi ember azonban
nem szívesen kultiválta ezeket a helyeket.
A „Két pistoly“-nak a mulatók disznókeres-
kedő-vendégein kívül az volt a nevezetes-

sége. Régente onnan indultak az omnibu-
szok és ezeknek a batárszerű omnibuszok-
nak két keresztbefektetett, hatalmas pisztoly
volt ráfestve az oldalára, hogy a járatlan
ember is ráismerjen.

Nos, egyszerre azután a Széna-téren is
megfordult a világ és hozzáigazodott, tisz-
tálkodott ez a vidék is Pest kulturált részei-
hez. A hirhedt „Két pistoly-t“ megvásárolta
és lebontatta a Pesti Hazai Takarékpénztár.
Hatalmas bankpalotát építtetett a helyére,
mely 1869-ben nyílt meg. Ennek öröme,
— így mondja ezt Liber Endre nagyszerű
könyve — a „Pest Hazai“ felajánlotta a vá-
rosnak, hogy díszkutat épít a Kálvin-tér kö-
zepére. Hosszas tanakodás után fel is épí-
tették a díszkutat és ez a kút, melyet a mai
nemzedék röviden Danubiusnak nevez. Maga
a kút 51 ezer forintba került, de a Kálvin-
térnek a kúthoz való hozzáigazítása és ren-
dezése negyedmillió forintot kóstált. Csak-
hogy a városnak nem volt negyedmillió for-
rintja. Mít tesz ilyenkor a gavallér „Pesti
Hazai?!“ Kölcsonadta a városnak a negyed-
milliót.

Míg épült a kút: nem volt ennél nagyobb
szencziója Pestnek. A budakalászi bányá-
ban vágták ki azt az ezer métermázsás kö-
vet, amelyből a kút medencéjét kifaragták.
Csakhogy a dolog nem ment olyan simán,
mint ahogy az ember hinné. Míg a hatalmas
követ Budakalász határából a Kálvin-térig
szállították; sok vesződéssel járt. Külön

szekeret kellett hozzá szerkeszteni, amely el-
bírja és baj nélkül átcipelje a Margit-hídon
az istentelenül nagy követ. A szekér egy-egy
tengelye 10—10 métermázsát nyomott. Az
akkori lapok naponként bulletinokat és
kommunikéket adtak ki róla, hogy hol jár

most a nagy kő és mikor érkezik Pestre?!
Hányadán vannak a faragással és mi lesz
Danubiusszal?! Eleinte attól félték, hogy az
ezermázsás kő alatt leszakad a Margit-hid,
de hál Istennek nem szakadt le és a Margit-
hidtól kezdve felpántlikázva és felvirágozva,
diadalmenetben szállították az istentelen nagy
követ a Váci-körúton meg a Múzeum-kör-
úton, míg végre eljutottak vele a Kálvin
térre.

Nagy Kálmán bárányai

Ez a története a Danubiusnak, melyet
most ötven esztendő után ki akarnak moz-
dítani a helyéből. De van Budapestnek egy
másik kútja is, a Millacher-kút. Ez nem
olyan nevezetes, mint a Danubius, de ennek
is van története. Egy jóraváló, meggazdago-
dott vizivárosi szódavízgyáros: Millacher
Lajos húszezer forintot hagyott a városra az-
zal, hogy a Vizivárosban csináljanak az árán
díszkutat. Nevezzék a kutat egyszerűen
Lajos-kútjának, mert ő nem vágyik hír-
névre, csupán azt kőti ki, hogy a kúton dom-
bormű örököfse meg az arcmását. A város ki
is írta a kútra a pályázatát és a sok pályázó
közül egy fiatal szobrászművésznek, Nagy

Kálmán nevűnek a pályamunkáját találták legjobbnak a jurorok. Nagy Kálmán birkáit itató juhászt mintázott a kútra és ez a hangulatos ötlet mindenkit megfogott. A végzet úgy akarta, hogy mégse Nagy Kálmán kútja álljon ma a Corvin-téren. Az történt ugyanis, hogy a fiatal művész száj- és körömfájást kapott attól amodell-baránytól, melyet a mintázásnál használt és néhány nap múlva belehalt a betegségbe. Akkor a szoborbizottság Holló Barnabást bízta meg a szobor-kút elkészítésével és így esett, hogy a Millacherkúton a bárányait itató juhász helyett most egy pogánykori magyar vitéz bronzalakja áll, ki ivótülkéből vizet iszik.

„Fuit“

Van még egy emléke Pestnek, melynek a története szintén feledésbe ment. Magános sírkő áll a Városligetben, a „fenyves“-nek nevezett részen és a vörös márványba több mint száz esztendeig csak egy szó volt bevésvé, az hogy: „Fuit“. Kulcsár István a Hazai és Külföldi Tudósításokban mondja el ennek a sírkőnek a történetét. 1806-ban decemberben temették el — úgymond — Horváth Jakabot, a felséges Kuriánál levő prókátort és több Nagyméltóságok törvényes dolgainak direktorát. Horváth Jakab papnak készült és prókátor lett. Pestre jött. Nagy kedvelője lett a tudománynak és válogatott könyvei megbizonyították éles és nyílt elméjét. Tehetsége híressé tette. Egyéb jótulajdonságai nagy és előkelő összeköttetéseket szereztek számára. Tiszteletben és nőttségben élt 68 esztendőt. Mikor meghalt, templomra, ispotályra hagyta a vagyonát és alapítványt is tett a Kuriánál is azzal, hogy kamataiból két ifjú prókátort segítsenek. Az volt az utolsó kívánsága, hogy a város érdekében, elhagyott helyen temessék el. Sírkövére pedig csak egyetlen szót véssenek, azt, hogy „Fuit“. Nyolcszáz forintot testált a városra, sírkőre meg temetési költségekre.

Sokáig állott elhagyottan a Városligetben ez a sírkő. Több mint száz esztendeig gondtalan gyermekek hancúroztak körülötte. Közben fölírása is megkopott. Végre a város házán is fölfedezték a titokzatos sírkövet. Kegyeletes kezek rendbehozták az emberkerülő emberbarát síjtját; a vörös köre pedig

ezt vésette a város: „1809-ben elhunyt magát megnevezni nem akaró pesti ügyvéd sírja, ki végrendeletében Pest városának hagyományt juttatott azzal a kéressel, hogy a Városligetben temessék el és sírkövére csupán egy szót véssenek: „Fuit“ — „Volt“.

Ime a hálás utókor így teszi tönkre a romantikát. Addig, amíg századik ember sem tudta, hogy ki fekszik a kő alatt: kedves és érdekes legendák vették körül ezt az elhagyott, besüppedt sírt és száz esztendeig ez volt a Városliget egyik érdekessége. Most a kegyelet kibővítette a sírkő titokzatos felírását. Kibővítette és meghamisította, mert Horváth Jakab tabularis prókátor, az emberkerülő filozófus 1806-ban halt meg és nem 1809-ben. De az új sírfelirat többi része is olyan, mint mikor a iskolagyerekekkel egy szép verset prózára íratnak át.

Pásztor Mihály